

SENTRUM FOCUS GROUP MINUTES

ESKOM TRANSMISSION
MATIMBA B MARANG AND DINALEDI PROJECT: 3 x 400kV
TRANSMISSION POWER LINES
FOKUS GROEP VERGADERING
19 JULIE / 19 JULY 2007: 10:00
SENTRUM VEILINGSKRAAL

Item No.	Discussion / Bespreking	Action / Aksie
1.	<p>Verwelkoming en bekendstelling</p> <p>Oom Ben Welgemoed het die vergadering ge-open met gebed en almal welkom geheet.</p> <p>Jonel Boonzaaier het almal verwelkom en bedank vir hulle teenwoordigheid. Sy het benadruk dat hierdie vergadering slegs gaan fokus op die 3 x 400kV transmissie kraglyne na Rustenburg en Brits, alhoewel vrae welkom sal wees vir enige van die ander projekte in die Sentrum area.</p> <p>Jonel het die konsultante, sowel as verteenwoordigers van Eskom voorgestel: <i>Konsultante:</i> Jonel Boonzaaier: Margen Industrial Services – Publieke Deelname Jacques Boonzaaier: PBA International SA – Projek Bestuurder – Omgewingsimpakproses Eskom: David Tunncliff: Eskom – Hoof Onderhandelaar Mamokete Mafumo: Eskom – Omgewingsadviseur Mfundi Songo: Eskom - Tegniese Beplanning Dudu Hadebe: Eskom - Tegniese Beplanning Versekeie ander Eskom verteenwoordigers wat besig is met in-diens opleiding.</p> <p>Die finale roete vir die 3 x 400kV lyne is nou bepaal en voorgestel deur die spesialiste en uit hulle studies. Daar is kaarte hier wat aandui waar die finale lyne voorgestel word en die doel van die vergadering is om met elke geaffekteerde grondeienaar te praat en insette te kry oor hoe die lyne moontlik nog geskuif kan word.</p> <p>Die projek staan dus tans in die Omgewingsimpak Fase waar die finale roete nou voorgestel word. Geaffekteerde partye het tot 24 Augustus 2007 kans om kommentaar te lewer oor hierdie voorgestelde roete. Daarna sal die finale roete en dokumente ingedien word by die Nasionale Departement Omgewingsake en Toerisme (DOT) vir hulle besluit – wat positief of negatief kan wees.</p> <p>Wanneer die finale dokumente ingedien word by die DOT, wat dan ook die finale roete sal insluit sal geaffekteerde partye afskrifte hiervan ontvang. Indien daar dan verdere kommentaar is, kan dit direk aan DOT gestuur word. Wanneer DOT hulle besluit geneem het, naamlik die Record of Decision (RoD), is daar ook dan verdere appêl geleentheid vir geaffekteerde partye.</p> <p>Jonel het verder verduidelik dat die roete soos aangedui op die kaarte 'n buffer area of zone insluit waar die lyne nog kan skuif, afhangende van sekere terrein spesifieke kwessies en tegniese kwessies. Die doel is dan om met elke grondeienaar te praat om seker te maak hulle kan kommentaar lewer oor die impak van die lyne op hulle grond. Die buffer zone is 250m breed aan weerskante van die voorgestelde roete.</p> <p>Daar is kaarte uitgedeel aan alle geaffekteerde grondeienaars en hulle kan gegee om die kaarte na te gaan. Daar is toe geleentheid gegee vir vrae.</p>	

SENTRUM FOCUS GROUP MINUTES

Item No.	Discussion / Bespreking	Action / Aksie
2.	<p>Bywoning</p> <p>Die bywoningsregister is aangeheg in Aanhangel 1.</p> <p>Verskoning</p> <p>Geen verskonings is aangebied nie.</p>	
3.	<p>Bespreking</p> <p>Verskeie kwessies is ge-opper en is in tabel formaat vervaat in Aanhangel 2.</p>	
4.	<p>Afsluiting en die Pad Voorentoe</p> <p>Jonel het almal bedank vir die moeite om die vergadering by te woon. Sy het ook net verder die datums vir kommentaar herhaal – geaffekteerde en belanghebbende partye het tot 24 Augustus 2007 om kommentaar te kan lewer op die voorgestelde finale roete.</p>	

**APPENDIX 1: ATTENDANCE REGISTER
BYWONINGSREGISTER**

SENTRUM FOCUS GROUP MINUTES

APPENDIX 2: ISSUES RAISED DURING DISCUSSION
KWESSIES GE-OPPER TYDENS BESPREKING

NO	ISSUE / KWESSIE	COMMENTATOR / KOMMENTATOR	RESPONSE / ANTWOORD
1	Ons het al verskeie kere gevra vir die lang termyn beplanning van Eskom sodat ons kan weet wat word nog beplan vir hierdie area. Dit is nog nie aan ons gegee nie.	Jan ?	<p>Jonel Boonzaaier:</p> <p>Die 20 jaar beplanning van Eskom is vervat in hierdie projek se verslag en sluit in die 3 x 400kV lyne, sowel as die beplande 6 x 765kV lyne. Hierdie is genoeg vir die twee kragstasies wat beplan word – naamlik die nuwe kragstasie by Ellisras (Medupi) en die nuwe kragstasie in Botswana (Mmamabula).</p> <p>Mfundi Songo:</p> <p>The 3 x 400kV lines and the 6 x 765kV lines are enough lines to accommodate the two new power stations planned at Ellisras and Botswana as well as an additional 3 power stations that could be built, in the next 50 years, but that Eskom has not planned for at this stage, as they are not necessary now. So even if 3 more power stations are built in the Waterberg area, no more lines will be necessary for the power that will be generated at these power stations.</p> <p>If more power stations are to be planned for the next 50 years, Eskom is investigating new technologies to use existing lines and to not build any more new lines, except those already mentioned.</p> <p>The lines – the 3 x 400kV lines and the 6 x 765kV lines are the worst case scenario that Eskom is planning for for the next 20 years. These lines can accommodate the planned 5000MW from Botswana, the planned 4200MW from Medupi, as well as another 9800MW. Anything else will be due to abnormal circumstances if anything else should be required in the future.</p> <p>No more lines will be required for this area based on what we know and includes transmission lines and not distribution lines that give power to houses, etc. So only the 3 x 400kV transmission power lines and the 6 x 765kV transmission power lines is what is planned for this</p>

SENTRUM FOCUS GROUP MINUTES

NO	ISSUE / KWESSIE	COMMENTATOR / KOMMENTATOR	RESPONSE / ANTWOORD
			area – nothing else.
2	Ons het ook al voorheen gepraat oor die ontwerp van die torings en hoe beeste en diere verstrenkel raak in hierdie torings. Hierdie ontwerp moet verander word en Eskom moet aandui hoe hierdie opgelos gaan word en hoe grondeienaars gekompenseer gaan word indien beeste en diere doodgaan agv die ontwerp van die torings. Die huidige ontwerp van die torings sal nie toegelaat word nie.	Jan ?	David Tunnicliff: Eskom neem hiervan kennis en ons sal poog om hierdie probleem op te los. Wanneer ek kom onderhandel met die grondeienaars kan ons na hierdie aspekte kyk en 'n manier vind om hierdie op te los.
3	Ek wil net uitvind: die voorstel is dat die 3 x 400kV lyne direk langs die bestaande dubbel lyne gaan loop maar hulle is 250m breed. Hoe groot is die lyne en hoeveel is die serwituut area.	Marius Joubert	Jacques Boonzaaier: Elke 400kV lyn se serwituut grote is 55m. Die 250m is NIE die grote van die serwituut nie, maar word op die kaart aangedui as 'n bufferzone, bloot vir beplanningsdoeleindes. Die drie lyne saam sal 'n serwituut grote opneem van 165m – niks meer as dit nie – en geplaas word direk langs die bestaande dubbel lyne wat 'n serwituut grote het van 110m.
4	Daar is 'n koste implikasie vir die grondeienaar. As daar 5 lyne langs mekaar gaan loop gaan dit 'n waardevermindering op die grond hê – die eiendom verloor waarde, die grondeienaar word finansiële seergemaak en Eskom moet ons daarvoor vergoed.		David Tunnicliff: Eskom betaal markwaarde uit en die bedrag word bepaal deur die breedte van die serwituut – in hierdie geval 165m – maal met die afstand wat hierdie lyne oor die plaas loop.
5	Die dae van serwituut breedte maal met afstand betaal is verby. Eskom moet huur betaal en nie 'n eenmalige bedrag nie. Hierdie lyne vervreem die grond en beswaar dit en ons soek dus 'n huur wat jaarliks eskaleer, soos in die geval van selfoon torings.		David Tunnicliff: Eskom betaal nie op hierdie stadium huur aan grondeienaars nie, maar 'n eenmalige bedrag. Hierdie aspek word wel onderhandel tussen georganiseerde landbou en Eskom om tot 'n vergelyk te kom. So daar word wel daarna gekyk, maar tot daar 'n finale antwoord is, sal Eskom net eenmalig betaal.
6	Meeste mense hier het ervaring van Eskom lyne oor hulle grond en sal saamstem dat dit die grond permanent benadeel en dat die grondeienaar		David Tunnicliff: Eskom kan ook 'n voor en na waardasie doen op die grond en dit kan

SENTRUM FOCUS GROUP MINUTES

NO	ISSUE / KWESSIE	COMMENTATOR / KOMMENTATOR	RESPONSE / ANTWOORD
	skade berokken word as gevolg van hekke wat oopgelos word en sulke tipe van dinge. Indien Eskom ook eenmalig betaal is die waarde wat hulle vandag betaal niks werd oor 10 jaar nie, maar oor 10 jaar sit ons nog steeds met die kraglyne – so die kompensasie moet ons ook vergoed vir die langtermyn beswaring op die plaas.		ook betaal word aan die grondeienaar. Die waardeerder kan ook iemand wees wat julle ken, maar moet geregistreer wees by die Raad van Waardeerders.
7	Die probleem is die boer word eenmalig gekompenseer vir 'n lopende las op sy plaas. Die boer moet lopend gekompenseer word en dit moet ook onderworpe wees aan markskommelings.	Ben Welgemoed	David Tunnicliff: Soos voorheen genoem betaal Eskom op hierdie stadium 'n eenmalige bedrag uit, maar georganiseerde landbou onderhandel wel met Eskom oor hierdie aspek.
8	Eskom maak permanent geld uit hierdie lyne en die eienaar moet dus ook permanent daarvoor vergoed word en nie eenmalig nie.	Tjaart van der Walt	Sien antwoord hierbo.
9	Geen eienaar wil die lyn hê nie – die oplossing op hierdie probleem is dan dan Eskom huur betaal wat jaarliks eskaleer. Eienaars sal dan meer geleë wees om saam te werk. Die las van die lyne moet ook nie net op een persoon geplaas word nie, maar moet oor die area versprei word.	Gert Roets	Sien antwoord hierbo. Wat betref die verspreiding van die lyne. Die roete vir die 3 x 400 kV lyne is die voorgestelde finale roete, maar vir die 6 x 765kV lyne is ons nog nie seker waar daardie lyne gaan loop nie, en dit kan dus in hierdie area wees, maar ook versprei word in die totale area. Die verslag wat die voorlopige corridors sal aandui vir die 765kV lyne sal in Augustus bekend gemaak word vir publieke kommentaar.
10	Wanneer gaan ons antwoorde kry oor die 765kV lyne?	Willem	Dit gaan nog 'n tydjie neem voor ons presies weet waar die finale voorgestelde roete vir die 765kV lyne gaan wees. Maar die eerste verslag, die Bestekopname Verslag wat korridors aandui, sal beskikbaar gemaak word vir publieke kommentaar in Augustus. Hierdie corridors sal dan verder in detail ondersoek word om te bepaal waar die lyne binne in die korridors sal loop.
11	Wanneer gaan Eskom dan nou die grondeienaars begin besoek vir hierdie 3 x 400kV lyne?	Elize Pretorius	David Tunnicliff: Ons sal teen einde Augustus begin om afsprake te maak met elke

SENTRUM FOCUS GROUP MINUTES

NO	ISSUE / KWESSIE	COMMENTATOR / KOMMENTATOR	RESPONSE / ANTWOORD
			individuele grondeienaar wat geraak word. Die Eskom onderhandelaar MOET elke grondeienaar besoek om 'n opsie te teken vir die serwituu. Ons sal so twee weke kennis gee van die vergaderings, maar die vergaderings sal plaasvind op die plaas van elke eienaar.
12	Ek gaan nie begin praat met Eskom oor die 3 x 400kV lyne oor my plaas nie, tot ek weet waar die 765kV lyne gaan wees en ek weet of hulle my grond gaan raak of nie. Kan ons ooreenkom met Eskom dat as ek die 3 x 400kV lyne vat dat ek verseker gaan wees dat Eskom nie terug gaan kom na my toe vir die 765kV lyne nie? Ek soek GEEN ander lyne as ek toestem tot die 3 x 400kV lyne nie. As daar nog lyne dan kom, van die 765kV lyne, SAL Eskom my plaas moet koop.	Marius Joubert	David Tunnicliff: Ek het met 'n ander projek 'n onderneming van Eskom gekry dat die grondeienars nie enige verdere lyne oor hulle grond sal kry nie. Ek sal moet uitvind of dit gedoen kan word vir hierdie projekte, maar dus definitief al gedoen in die verlede. Daar sal dan in die kontrak ingeskryf word, met 'n skriftelike onderneming van Eskom dat geen verdere lyne toegelaat sal word op die grond nie. Die waardeerder wat aangestel word deur Eskom kan iemand wees wat julle voorstel, solank die persoon geregistreer is by die Raad. Hierdie waardeerder sal ook met eiendomsagente praat oor markwaardes in die area.
13	Ons was almal onkundig en uitgevang met die eerste stel lyne wat in hierdie area gebou is. Ons voorstel is dat Eskom 'n ry plase uitkoop van noord tot suide en alle nuwe, sowel as bestaande lyne in hierdie corridor sit, - dit kan byvoorbeeld langs die treinspoor af gebeur.	Pieter van der Walt	Hierdie word so genotuleer.
14	Ons het gevra dat die lyne verdeel moet word in die gemeenskap en dit het nie gebeur nie. As Eskom se krag jaarliks eskaleer moet die vergoeding vir die grondeienaar ook jaarliks eskaleer na die grondeienaar se kant toe.	Peter Cross	Hierdie word so aangeteken. Wat betref die verspreiding het die spesialis-studies vir hierdie projek aangedui dat die roete met die minste omgewingsimpak die roete is om die drie nuwe lyne langs die twee bestaande lyne te plaas. Weereens vir die 765kV lyne weet ons nog nie waar die lyne gaan loop nie, maar dit kan gebeur dat daardie lyne dan verdeel word in die gemeenskap.
15	Hoe lank gaan dit neem voor die lyne begin bou word?	Pieter Lamprecht	David Tunnicliff: Nadat die projek goedgekeur is, begin die onderhandelings met elke grondeienaar. Eers wanneer dit voltooi is, kan die fisiese konstruksie

SENTRUM FOCUS GROUP MINUTES

NO	ISSUE / KWESSIE	COMMENTATOR / KOMMENTATOR	RESPONSE / ANTWOORD
			van die lyne begin. Dit vat ongeveer 2 jaar om die lyne te bou.
16	Die skoonmaak onder die lyne moet onderhandel word met die grondeienaar en hy moet eerste opsie kry om dit te doen – nie vreemde mense wat hekke ooplos en chaos veroorsaak nie. Die grondeienaar moet dan ook betaal word wat die kontrakteur sou gekry het. Dit moet in die kontrak ingeskryf word met die grondeienaar. Die kontrakteurs wat die instandhouding doen word nie beheer nie en Eskom kyk net anderpad as mens daarvoor kla.	Jan ??	David Tunnicliff: Daar kan definitief onderhandel word met Eskom dat die grondeienaar verantwoordelik is vir die instandhouding van die lyne op sy plaas. Dit kan gedoen word vir die nuwe lyne, sowel as die bestaande lyne oor 'n grond. Daar is sekere vereistes wat aan voldoen moet word in terme van die skoonmaak, maar dit kan alles onderhandel en vasgemaak word tussen die grondeienaar en Eskom.
17	Daar is verskillende mense by elke vergadering en ons versoek dat dieselfde mense by elke vergadering moet wees – een ou vertel 'n ander ding as die persoon wat die vorige keer hier was – ons wil met dieselfde mense praat wat weet waarom ons die vorige keer gepraat het.	Ben Welgemoed	Jonel Boonzaaier: Ons sal probeer so ver dit moontlik is om hieraan te voldoen. Die probleem is dat verskillende mense betrokke is by die 3x 400kV projek en by die 765kV projek en dus waarom daar verskillende mense by vergaderings is. Maar ons sal kyk watter oplossing kan ons hiervoor vind.